

TASHKILOTDA IT LOYIHALARINI BOSHQARISH XUSUSIYATLARI

Sanginova Nilufar Axat qizi

Annotatsiya: Maqolada yuqori texnologiyali bozorda dizayn sohasidagi vaziyat tahlil qilinadi, IT-loyihalarni boshqarishning asosiy xususiyatlari, bu bilan yuzaga keladigan xavflar ko'rib chiqiladi va tegishli muammolarni hal qilish yo'llari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, turli loyihalarning samaradorligini baholash muammosi, shuningdek, ushbu turdagi loyihalarning iqtisodiy nuqtai nazardan murakkabligi ko'rib chiqiladi. Natijada, muvaffaqiyatli loyihani yaratishning asosiy omillari va o'z IT loyihasini ishlab chiqishni boshlagan har bir kishi o'zlashtirishi kerak bo'lgan asosiy iqtisodiy tushunchalar ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, IT loyihalari, axborot texnologiyalari bozori, IT loyihalarini boshqarish.

Hozirgi vaqtda korxonani boshqarishning ikkita asosiy yondashuvi ajralib turadi va bir-biriga qarama-qarshidir: jarayonlarni boshqarish va funktsional boshqaruv. . Tashkilotni bo'limlar yig'indisi sifatida emas, balki biznes-jarayonlar to'plami (BP) sifatida ko'rib chiqadigan boshqaruv usuli jarayonli yondashuv deb ataladi.

Tashkilotning jarayonga yo'naltirilgan boshqaruvini qo'llash uchun quyidagilarni tushunish kerak: u qanday BP bor, ular qanday davom etadi va ularning samaradorligini qanday baholash kerak. Shuning uchun tashkilot jarayonlarni rasmiylashtirishi, ularning samaradorligi ko'rsatkichlarini belgilashi va jarayonlarni boshqarish tartiblarini belgilashi kerak. Jarayon samaradorligi (ishlash) ko'rsatkichlari miqdoriy va sifat parametrlari jarayon, qoida tariqasida, erishilgan natija va foydalanilgan resurslar o'rtasidagi munosabatni tavsiflaydi.

Boshqaruvga texnologik yondashuvni joriy etishning asosiy bosqichlari quyidagilardan iborat:

- mavjud biznes-jarayonlarning ta'rifi va tavsifi va ularning tashkilot jarayonlarining umumiy tarmog'ida o'zaro ta'siri tartibi;
- tashkilotning biznes jarayonlari butun tarmog'ining har bir segmenti uchun menejerlarning javobgarligini aniq taqsimlash;
- samaradorlik ko'rsatkichlarini va ularni o'lchash usullarini aniqlash (masalan, statistik);
- tizim faoliyatini rasmiylashtiruvchi normativ hujjatlarni ishlab chiqish va tasdiqlash;

jarayon yoki mahsulotdagi og'ishlar, nomuvofiqliklar yoki o'zgarishlar sodir bo'lganda resurslar va protseduralarni boshqarish tashqi muhit(mijozlarning talablarini o'zgartirish, shu jumladan). Har xil turdagi va o'lchamdagi korxonalarining IT bo'limlarida ishni tashkil etishga texnologik yondashuv etarlicha batafsil tavsiflangan

va nisbatan yaqinda qo'llanila boshlandi. IT bo'limini barqaror sifatga ega xizmat ko'rsatuvchi provayder sifatida joylashtirish. Shu bilan birga, xizmatlar ko'rsatish jarayonini tashkil etish va xizmat ko'rsatish darajasi to'g'risidagi shartnomada oldindan belgilangan samaradorlik parametrlarining mavjudligi AT bo'limlariga tegishli xizmatlarni ko'rsatish, ularning sifatini o'lchash va yaxshilash imkonini beradi. Har bir jarayon uchun ishlarning ketma-ketligi, zarur resurslar va vaqt, avtomatlashtirish va sifatni nazorat qilish vositalari aniqlanadi. Bundan tashqari, agar jarayon aniq belgilangan va hujjatlashtirilgan bo'lsa, shu jumladan kirish parametrlari va ijro natijalari, uning ishlashini o'lchash mumkin. Bu, ayniqsa, IT bo'limi oldida ma'lum bir narxga ma'lum sifatdagi xizmatni taqdim etish vazifasi turganda juda muhimdir. Va bu sizga jarayonni yaxshilash va proaktiv rejimda kerakli o'zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi - hatto xizmatni amalga oshirishda muvaffaqiyatsizlikka uchraganidan oldin.

Biznes va IT-loyihalarni boshqarishga turli yondashuvlar loyihaning hayot aylanishiga bevosita ta'sir qiladi. Tashkilotlar ishni boshlash jarayonini muvofiqlashtirish va yangi texnologiyalarni joriy etish xavfini kamaytirish uchun o'zlari uchun maqbul yondashuvni tanlashlari kerak. Shuningdek, hayot tsiklining keyingi bosqichlarida loyihani juda qimmat qayta ko'rib chiqishga olib keladigan xatolarning oldini olish uchun.

Har bir loyihaning, shu jumladan IT loyihasining hayot aylanishi besh asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: boshlash, rejalashtirish, amalga oshirish, monitoring va yakunlash. Keling, IT-loyihalarni boshqarishda qo'llaniladigan hayot aylanishlarining ayrim turlarini ko'rib chiqaylik:

1. Bashoratli model asosida hayot siklini ishlab chiqish. Bunday holda, menejer va loyiha jamoasi amalga oshirilayotgan loyihaning ko'lami va hajmini baholashi, loyihani ishga tushirishdan oldin jadvalni, shuningdek kutilayotgan xarajatlarni qo'shishi kerak. Loyihaning boshidan oxirigacha harakatlanishi aniq belgilangan va tashkil etilgan rejaga muvofiq amalga oshiriladi, keyingi bosqichning boshlanishi oldingisini tugatmasdan mumkin emas.

2. Iterativ model yordamida hayot siklini ishlab chiqish. Ushbu yondashuv rejalashtirishning barcha bosqichlarini oldindan belgilashni talab qiladi, ammo shunga qaramay, xarajatlar smetasi loyihaning borishi bilan parallel ravishda amalga oshiriladi. Bu sodir bo'layotgan ishning tsiklik xususiyati bilan bog'liq. Masalan, dasturiy ta'minotni ishlab chiqish jarayoni mahsulotni disk raskadrovka qilish va hayot tsiklining o'tgan bosqichlarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatolarni tuzatish bilan parallel ravishda amalga oshiriladi.

3. Moslashuvchan model bo'yicha hayot siklini ishlab chiqish. Ushbu model iterativ yondashuvga o'xshaydi, ammo farq shundaki, rejalashtirish jarayoni odatda ikki hafta davom etadi.

Rejalashtirish jarayoni tsiklik va qisqa muddatlarda loyiha ustida ishlash bilan almashtiriladi. Bunday modeldan foydalanishga misol sifatida mohiyatan uzluksiz bo'lgan dasturiy ta'minotni ishlab chiqish ham bo'lishi mumkin. Takomillashtirish va disk raskadrovka jarayoni sodir bo'ladi, uning natijasi kengaytirilgan funktsionallikka ega yangi versiyani chiqarishdir yoki agar o'zgarishlar fundamental bo'lsa, yangi dasturiy ta'minot mahsuloti bozorga kiradi.

IT loyihasi odatda yuqori darajadagi xavfni o'z ichiga oladi. Hammasi muhim - belgilangan muddatlarga rioya qilmaslik, reja bo'yicha mehnat zichligini oshirish va hokazo. Yuqori intensivlik va kalendar jadvali tafsilotlarini chuqur ishlab chiqish, ishning takroriy tabiati - bularning barchasi IT loyihalari uchun xosdir. Moddiy va nomehnat resurslarini kuzatish ancha kam uchraydi [5, 6].

Shuningdek, yuqorida ko'tarilgan iqtisodiy samaradorlikni hisoblash masalasini quyidagi nuqtai nazardan ko'rib chiqish mumkin: juda ko'p miqdordagi loyihalar noyob bo'lganligi sababli (biznes bilan bog'liqligiga qarab), qoida tariqasida, amalga oshirish bo'yicha statistik ma'lumotlar yo'q (Agar biz integrator kompaniyalar haqida gapirmasak). Loyihani amalga oshirishdan olinadigan foyda bilan bog'liq barcha hisob-kitoblar prognoz xarakteriga ega. Faqat xarajatlarni ma'lum darajada aniqlik bilan hisoblash mumkin, lekin har doim ham emas, chunki yuqorida aytib o'tilganidek, loyiha uni amalga oshirish jarayonida doimiy o'zgarishlarga duch kelishi va shuning uchun ma'lum xarajatlarga olib kelishi mumkin. Shunday qilib, biz IT-loyihalarni boshqarish juda murakkab jarayon bo'lib, uning muvaffaqiyati ko'plab omillarni hisobga olishni talab qiladi degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Birinchidan, shuni tushunish kerakki, bunday loyiha uni amalga oshirish uchun katta mablag' talab qiladi. Bundan tashqari, u ma'lum xavflar bilan bog'liq va agar muvaffaqiyatsiz bo'lsa, moddiy va mehnat xarajatlariga olib kelishi mumkin.

Ikkinchidan, loyiha faoliyati ishtirokchilari o'rtasida ziddiyatli vaziyatlarni oldini olish uchun uning o'zgaruvchanligi sababli qat'iy hujjatlar va loyihaga qo'yiladigan talablarning izchilligi zarur.

Uchinchidan, loyihaning rentabelligini baholash va ishning bir xil o'zgaruvchan va iterativ tabiati tufayli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xarajatlarni baholash har doim ham mumkin emas. Iqtisodiy samaradorlik bashoratli xarakterga ega.

Muvaffaqiyatli IT-loyiha butun loyiha jamoasining ulkan sa'y-harakatlari mahsulidir va etarli malaka va ajoyib professional ko'nikmalarni talab qiladi. Bu yondashuv beradi kompaniyaning bozordagi raqobatdosh ustunligi va tijorat muvaffaqiyati.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khatamovna, R. S. (2022). The Importance of Information about Cost Behavior to Increase Efficiency of Enterprise Management. *European Multidisciplinary Journal*

of Modern Science, 4, 190-195.

2. Kudbiev, D., Qudbiyev, N. T., & Imomova, Z. T. Q. (2022). Moliyaviy Hisobotlardan Moliyaviy Menejmentda Foydalanish Masallari. Scientific progress, 3(4), 1030-1037.

3. Temirqulov, A., & Qudbiyev, N. (2022). Iqtisodiy rivojlanish maqsadlarini amalga oshirishda soliq siyosati o'rni. Journal of Integrated Education and Research, 1(2), 121-127.

4. Давлятшаев, А. А. (2020). Необходимость проведения анализа региональных инвестиционных проектов. Национальная ассоциация ученых, (55-2 (55)), 28-32.

5. Кудбиев, Д. (2022). Особенности И Принципы Развития Системы Финансового Менеджмента В Узбекистане. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 12, 200-206.